

**НАРЕДБА № 25 ОТ 24 АВГУСТ 2010 Г. ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯ
ПО ПРОФЕСИЯ "СЕРЖАНТ (СТАРШИНА ЗА ВОЕННОМОРСКИТЕ СИЛИ) -
ТЕХНИК"**

В сила от 14.06.2011 г.
Издадена от Министерството на отбраната

Обн. ДВ. бр.45 от 14 Юни 2011г.

Раздел I.
Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиване на квалификация по професията 863030 "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник" от област на образование "Обществена сигурност и безопасност" и професионално направление 863 "Военно дело и отбрана" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по смисъла на чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Чл. 2. Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по професията "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник" определя изискванията за придобиване четвърта степен на професионална квалификация за специалности съгласно приложението.

Чл. 3. (1) Въз основа на ДОИ по чл. 1 и рамковите програми по чл. 10, ал. 3 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват учебен план и учебни програми за обучението по съответните специалности по чл. 2.

(2) Документацията по ал. 1 за професионално образование се разработва от Министерството на образованието, младежта и науката, а за професионално обучение - от Министерството на отбраната.

Раздел II.
Съдържание на Държавното образователно изискване

Чл. 4. (1) С ДОИ по чл. 1 се определя равнището на задължителната професионална подготовка в края на обучението по професията, което гарантира на обучаемия възможност за упражняване на професията "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник".

(2) Държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по професията "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник" определя общата, отрасловата и специфичната задължителна професионална подготовка за професията, както и задължителната чуждоезикова подготовка по професията и избираемата подготовка.

(3) Съдържанието на всеки вид задължителна професионална подготовка по ал. 2 включва:

1. необходимите професионални компетенции (знания, умения и професионално-личностни качества);

2. тематичните области, от които се формира съдържанието на учебните предмети/модули.

Чл. 5. С ДОО по чл. 1 се определят и входящото образователно равнище, изискванията към здравословното състояние на кандидатите за обучение, профилът на професията, целите на обучението, оценяването по време и при завършване на обучението, свидетелството за придобитата професионална квалификация, необходимата материална база.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 1. Указания по прилагането на наредбата се дават от министъра на отбраната на Република България.

§ 2. Наредбата се издава на основание чл. 26, т. 15, чл. 31, ал. 1 и чл. 95, ал. 4 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България във връзка с чл. 16, т. 7 от Закона за народната просвета.

§ 3. Наредбата влиза в сила от деня на обнародването в "Държавен вестник".

Приложение към чл. 2

Държавно образователно изискване за придобиване на квалификация по професията "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник"

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

863 "Военно дело и отбрана"

НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОФЕСИЯТА:

863030 "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник"

Специалност	Степен на професионална квалификация
863030 1 Експлоатация и ремонт на автомобилна и бронетанкова техника	Четвърта
863030 2 Експлоатация и ремонт на инженерна, химическа и специална техника	Четвърта
863030 3 Експлоатация и ремонт на радиотехническа, информационна и компютърна техника	Четвърта
863030 4 Експлоатация и ремонт на артилерийска и оптическа техника. Работа с бойни припаси	Четвърта
863030 5 Експлоатация и ремонт на зенитно въоръжение и радио-локационни станции	Четвърта
863030 6 Експлоатация и ремонт на авиационна и навигационна техника	Четвърта
863030 7 Експлоатация и ремонт на корабна техника	Четвърта
863030 8 Взривни технологии и неутрализиране на невзривени бойни припаси	Четвърта

1. Входни характеристики

1.1. Изисквания за минималното входящо образователно равнище за лица, навършили 16 г., в съответствие със Закона за професионалното образование и обучение

За обучение по професията 863030 "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник" с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация минималното входящо образователно равнище е завършено средно образование.

1.2. Изисквания за входящо квалификационно равнище или професионален опит

За обучение по професията 863030 "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник" с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация се изисква кандидатите за обучение (войници и матроси) да имат три прослужени години в Българската армия съгласно чл. 238, ал. 2 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

Кандидатите за обучение по специалност 8630301 Експлоатация и ремонт на автомобилна и бронетанкова техника да притежават правоспособност за управление на моторно превозно средство (МПС) от категория "С", придобита в съответствие с Наредба № 37 от 2002 г. за условията и реда за обучение на кандидатите за придобиване на правоспособност за управление на МПС и условията и реда за издаване на разрешение за тяхното обучение (ДВ, бр. 82 от 2002 г.).

2. Описание на професията

2.1. Трудови дейности, отговорности, личностни качества, особености на условията на труд, оборудване и инструменти, изисквания за упражняване на професията, определени в законови и подзаконови актове (здравословно състояние, правоспособност и други)

Сержантът (Старшината за Военноморските сили) - техник, може да работи в подразделенията на Българската армия и други военизирани структури (формирования), свързани с националната сигурност, както и в съставите на многонационални екипи в страната и извън нея, като:

- организира и контролира дейността на подчинения му личен състав по експлоатацията и ремонта на въоръжението и техниката (В и Т) и военнотехническото имущество (ВТИ);

- провежда обучението на войскова единица (група, отделение, екипаж, разчет);

- заявява и отчита материални средства, техника, въоръжение и боеприпаси.

В своята работа той се ръководи от заповедите, разпорежданията и указанията на погорестоящите в йерархията командири.

Сержантът (Старшината за Военноморските сили) - техник, трябва да умее да взема решения за дейностите на неговото ниво, да организира и контролира дейността на подчинения му състав, да работи в трудни условия.

Сержантът (старшината) - техник, отговаря за живота и здравето (своя и на подчинените си), за техниката, както и за опазване на живота и здравето на гражданите и околната среда.

Сержантът (старшината) - техник, използва: въоръжение, военна техника, бойни припаси, взривни материали и пиротехнически средства, материали и консумативи, запасни части и принадлежности за ремонт (стационарни и подвижни), техническа и отчетна документация, колективни и индивидуални средства за защита, работно облекло и др.

Сержантът (старшината) - техник, работи както на открито, така и на закрито при повишен риск. Продължителността на работното време е в съответствие с изискванията на Закона за отбраната и въоръжените сили в Република България или правилата за работа в многонационални формирания.

2.2. Възможности за продължаване на професионалното обучение

Придобилият четвърта степен на професионална квалификация по професията "Сержант (старшина за Военноморските сили) - техник" може да продължи обучението си за придобиване на професионална квалификация по друга професия от професионално направление "Военно дело и отбрана", като обучението по общата задължителна и част от специфичната професионална подготовка се зачитат.

"Сержантът (Старшината за Военноморските сили) - техник" може да продължи обучението си в курсове за професионална квалификация или в целеви курсове и да получи възможност за присвояване на звание "сержант" ("старшина I степен"), "старши сержант" ("главен старшина"), "главен сержант" ("флагмански старшина"), които му дават право да бъде назначен на длъжности съответно заместник-командир на взвод (и приравнени на нея), главен сержант (флагмански старшина) на батальон (дивизион), полк, база, бригада (военноморска база) и др.

2.3. Възможности за професионална реализация съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите в Република България (НКПД, утвърдена със заповеди на министъра на труда и социалната политика: № 742 от 27.12.2005 г., № 416 от 08.06.2006 г., № 884 от 07.11.2006 г., № 969 от 28.12.2007 г., № РД 01/1114 от 30.12.2008 г.).

Придобилите четвърта степен на професионална квалификация по професията "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник" могат да постъпват на работа на длъжности от НКПД 2005 г., както следва:

- за специалности "Експлоатация и ремонт на автомобилна и бронетанкова техника" и "Експлоатация и ремонт на инженерна, химическа и специална техника": 3115-3003 Техник-механик;

3115-3004 Техник-механик, автомобили и кари; 3115-3007 Техник-механик, двигатели; 3115-3008 Техник-механик, двигатели с вътрешно горене; 3115-3009 Техник-механик, дизелови двигатели; 3115-3014 Техник-механик, механизация на горското стопанство; 3115-3044 Техник-механик, експлоатация на автомобилния транспорт; 3115-3054 Техник, механизация на селското стопанство; 3159-3002 Инспектор, безопасност на автомобилния транспорт; 3159-3007 Ревизор, безопасността на движението; 5162-3005

Младши автоконтрольор; 5220-2002 Обслужващ, бензиностанция/газостанция; 5220-2005 Продавач-консултант; 7231 Механици и монтьори на транспортни средства; 7233 Механици и монтьори на промишлени и селскостопански машини и оборудване; 8322 Шофьори на леки автомобили, таксита и покрити коли (фургони); 8324 Шофьори на тежкотоварни автомобили; 8331 Водачи и оператори на транспортни машини в селското и горското стопанство; 8332 Водачи и оператори на земекопни, пътностроителни и други подобни машини; 8333 Кранисти, оператори на повдигащи машини и сродни на тях работници; 8334 Водачи и оператори на открити товарни платформи с повдигащи устройства;

- за специалност "Експлоатация и ремонт на радиотехническа, информационна и компютърна техника": 3121-3003 Техник, компютърен; 3121-3004 Техник, компютърни системи; 3115-3018 Техник-механик, съобщителни и свързочни съоръжения, както и на длъжности от единични групи 3122 Оператори на компютърни съоръжения и 3132 Оператори на радио- и телекомуникационни съоръжения;

- за специалности "Експлоатация и ремонт на артилерийска и оптическа техника. Работа с бойни припаси" и "Експлоатация и ремонт на зенитно въоръжение и радиолокационни станции": 3115-3041 Техник-механик, дискретни производства; 3115-3057 Оператор по ремонт на въоръжение, военни техники и имущества; 3115-3058 Оператор по обслужване на бойни припаси и специални пиротехнически средства; 3115-3059 Оператор по ремонт на бойни припаси и специални пиротехнически средства; 3115-3060 Оператор по обслужване на специално въоръжение и техника;

- за специалност "Експлоатация и ремонт на авиационна и навигационна техника": 3145-3001 Авиомеханик; 3145-3002 Авиомоторист; 3145-3003 Авиотехник; 3145-3004 Техник, сигурност на въздушния транспорт; 3115-3001 Техник, аеронавтика; 3115-3005 Техник-механик, аеронавтика; 3115-3017 Техник-механик, самолетна техника; 3115-3033 Техник-механик, експлоатация и ремонт на самолети; 7232-3001 Монтажник, самолетни конструкции; 7232-2002 Монтьор, самолетни двигатели; 7232-2003 Монтьор, сглобяване на самолети; 7232-2004 Работник, ремонт на самолетни двигатели;

- за специалност "Експлоатация и ремонт на корабна техника": 3141-3001 Втори механик, кораб; 3141-3002 Главен механик, кораб; 3141-3007 Механик, плаващо техническо средство; 3141-3008 Трети механик, кораб; 3141-3009 Четвърти механик, кораб; 3115-3010 Техник-механик, плаващо техническо средство; 3132-3004 Оператор, радиосъоръжения (кораби); 7214-2006 Монтажник, корабни греди и рамки; 7214-2004 Корпусник, корабостроене и кораборемонт; 7233-2020 Монтьор, корабни двигатели; 7233-2021 Монтьор, корабно оборудване; 7233-2023 Монтьор, машинни инструменти, както и на длъжности от единична група 8340 Палубни моряци и сродни на тях;

- за специалност "Взривни технологии и неутрализиране на невзривени бойни припаси": длъжностите, включени в единична група 7112 Бомбаджии, взривачи и сродни на тях.

3. Цели на обучението

3.1. Цели на обучението по общата задължителна професионална подготовка - единна за всички професионални направления

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- познава и използва личните предпазни средства, спазва основните правила за здравословни и безопасни условия на труд за пожарна и аварийна безопасност и опазване на околната среда при работа с оборудване, въоръжение и друга техника;
- осъществява ефективни комуникации при изпълнение на трудовата си дейност в работен екип - умее да формулира проблеми, задава въпроси, прави отчет за извършената работа, предава и получава информация по йерархичен ред, поддържа обратна връзка, дава ясни и смислени разпореждания;
- познава регламентиращите документи, свързани със снабдяването и отчитането на материалните ресурси в армията, в обем, необходим за изпълнение на длъжността;
- познава и спазва изискванията на основните нормативни документи в Българската армия - закони, правилници, заповеди, устави, наставления и други, съдейства за изпълнение на служебните задължения, отговорностите и правата на военнослужещите и цивилните служители;
- формулира и участва при разпределяне на задачите, притежава командирски умения, както и умения за работа в екип, проявява загриженост и съдейства за изграждане на дух и доверие в екипа, демонстрира висока мотивация и чувство за отговорност при организиране, изпълнение и контрол на поставените задачи;
- може да използва word, excel, internet при работа с компютър;
- придобие основни познания по английски език.

3.2. Цели на обучението по отрасловата задължителна професионална подготовка, единна за всички професии от професионално направление "Военно дело и отбрана"

След завършване на обучението по професията обучаваният трябва да:

- организира и управлява дейността и обучението на войскава единица (група, отделение, екипаж, разчет), спазвайки стандартните оперативни процедури;
- познава въоръжението и техниката за съответния род войска и използва щатното въоръжение;
- познава системите за организация на материално-техническото и медицинското осигуряване, за военните превози и превоза на опасни товари, за експлоатацията, ремонта, евакуацията и съхранението на техниката и въоръжението;
- познава програмите за бойна подготовка на подразделението, което ръководи;
- познава и умее да използва основните информационни и комуникационни средства в Българската армия;
- знае и прилага основните методи за ядрена, химическа и биологическа защита.

3.3. Цели на обучението по специфичната за професията "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник" задължителна професионална подготовка:

- познава и ползва актуална по съдържание техническа документация по устройството, експлоатацията и ремонта на видовете техника, въоръжение и боеприпаси;
- познава предназначението, устройството и принципа на действие на различните видове техника, въоръжение и боеприпаси, в т.ч. техните детайли, възли, агрегати и системи;
- познава и извършва дейностите по експлоатация и ремонт на техниката, въоръжението и боеприпасите в съответствие с изискванията за охрана на труда, техника на безопасност, пожарна и аварийна безопасност;
- извършва в правилна технологична последователност диагностиката и контрола на техническото състояние на механизмите, възлите, системите и агрегатите на въоръжението, техниката и апаратурата, бойните припаси, специализирани комплекти и защитни системи и установява причините за повредите им;
- контролира и извършва демонтаж, монтаж, изпитване, центровки и регулировки на механизми, системи и агрегати на въоръжението, техниката и апаратурата;
- използва приложен софтуер за диагностика и технически контрол на техниката, апаратурата и системите;
- организира и контролира получаването, съхранението, разходването и отчитането на материални средства, техника, въоръжение и боеприпаси, за които отговаря;
- правилно организира работното място и/или работната площадка.

3.4. Цели на обучението по специалности от професията "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник"

3.4.1. След завършване на обучението по специалност "Експлоатация и ремонт на автомобилна и бронетанкова техника" обучаваният трябва да умее да:

- обяснява предназначението, устройството и действието на системите, агрегатите, възлите и елементите на авто-бронетанковата техника (АБТТ) по схеми, по натурни обекти и по външни признаци на работоспособност;
- оценява общото техническо състояние на автомобила, танка или бронетранспортъора чрез външен технически преглед;
- диагностицира двигателя и неговите системи, трансмисионните агрегати, окачването и ходовата част на машината с помощта на специализирани инструменти, уреди и апарати;
- извършва демонтаж, монтаж и дефектация на възли и части от двигателя, трансмисията и ходовата част на машини от АБТТ с помощта на стандарти и специализирани инструменти и приспособления;

- ремонтира, възстановява и подменя повредени части или възли от АБТТ;
- извършва проверка и регулировка на параметрите на системите, обслужващи двигателя, трансмисията, спирачната уредба, уредбите за управление и ходовата част на АБТТ;
- разчита кинематични схеми и конструктивни чертежи на машини и механизми и схеми на електроуредбата от АБТТ;
- изброява последователността на операциите при подготовка за кратковременно и дълговременно съхранение (консервация) и извеждане от него на машините от АБТТ;
- обяснява реда и организацията на видовете технически обслужвания на АБТТ.

3.4.2. След завършване на обучението по специалност "Експлоатация и ремонт на инженерна, химическа и специална техника (ИХСТ)" обучаваният трябва да умее да:

- обяснява предназначението, устройството и действието на системите, агрегатите, възлите и елементите на инженерна, химическа и специална техника (ИХСТ) по схеми и по натурни обекти;
- оценява общото техническо състояние на базовия автомобил (транспортъор), работното, специалното или допълнителното оборудване чрез външен технически преглед;
- извършва демонтаж и монтаж на възли и части от специалното или допълнителното оборудване на ИХСТ с помощта на стандарти и специализирани инструменти и приспособления;
- ремонтира, възстановява и подменя повредени части или възли от ИХСТ;
- извършва проверка и регулировка на параметрите на системите, обслужващи двигателя, трансмисията, спирачната уредба, уредбите за управление и ходовата част, работното, специалното или допълнителното оборудване на ИХСТ, както и на хидравличните или пневматичните системи;
- разчита кинематични схеми и конструктивни чертежи на машини и механизми, хидравличните или пневматичните системи и схеми на електроуредбата от ИХСТ;
- изброява последователността на операциите при подготовка за кратковременно и дълговременно съхранение (консервация) и извеждане от него на машините от ИХСТ, както и на работното, специалното или допълнителното им оборудване;
- обяснява реда и организацията на видовете технически обслужвания на ИХСТ, на работното, специалното или допълнителното им оборудване.

3.4.3. След завършване на обучението по специалност "Експлоатация и ремонт на радиотехническа, информационна и компютърна техника (РИКТ)" обучаваният трябва да умее да:

- обяснява основните понятия от електротехниката и електрониката;
- описва структурата и елементите на видовете телекомуникационни мрежи;
- познава принципите за изграждане на радио-, радиорелейна, тропосферна, сателитна, проводна и оптична кабелна техника и системи;
- обяснява функционирането на устройства и системи на РИКТ;
- асемблира и конфигурира функционални модули, блокове и възли в радиотехнически, информационни и компютърни комплекти и системи;
- инсталира телекомуникационни и информационни съоръжения към комуникационните и информационните мрежи в съответствие с интерфейсите точки на мрежата;
- инсталира върху асемблирани компютърни конфигурации операционна система и приложен софтуер и тества конфигурацията;
- развърща и извършва практическа работа с комплексни комуникационни апарати, командно-щабни машини и друга компютърна и комуникационна техника;
- използва съвременните хардуерни и софтуерни технологии при криптографската защита на информацията в комуникационно-информационните системи;
- локализира повреди, отстранява, ремонтира или заменя дефектирани устройства и възли в касаещия го обем;
- обяснява реда и организацията за експлоатация, диагностика и поддръжка на действащите комуникационни, информационни и радиотехнически средства и системи.

3.4.4. След завършване на обучението по специалност "Експлоатация и ремонт на артилерийска и оптическа техника. Работа с бойни припаси" обучаваният трябва да умее да:

- обяснява предназначението, устройството и действието на основните елементи, възли и агрегати на стрелковите и артилерийските системи, оптическите, електронно-оптическите и лазерните прибори по схеми, макети и натурни обекти;
- обяснява предназначението, устройството и действието на стрелковите боеприпаси, артилерийските изстрели и взривателите за тях;
- изброява последователността на операциите при привеждането на бойните припаси в окончателно снаряжен вид, товаренето, укрепването и транспортирането им с различни видове транспорт;
- оценява техническото състояние и вида на необходимия ремонт на боеприпасите, въоръжението и оптическите прибори чрез външен преглед и дефектация в сглобен и разглобен вид;

- извършва демонтаж и монтаж на части, възли и агрегати от въоръжението и оптичните прибори с помощта на стандарти и специализирани инструменти и приспособления от индивидуалните и груповите комплекти;
- възстановява повредени части, ремонтира и подменя възли и агрегати от въоръжението и оптичните прибори;
- извършва проверка и юстировка на оптически и електронно-оптически прибори;
- разчита кинематични и оптически схеми и конструктивни чертежи на механизми и агрегати от въоръжението и оптичните прибори;
- изброява последователността и обема на операциите при подготовка на въоръжението, оптичните прибори и бойните припаси за кратковременно и дълготрайно съхранение (консервация) и извеждане от него;
- обяснява реда и организацията на видовете технически обслужвания на въоръжението, оптичните прибори и бойните припаси.

3.4.5. След завършване на обучението по специалност "Експлоатация и ремонт на зенитно въоръжение и радиолокационни станции" обучаваният трябва да умее да:

- използва контролно-измервателните апаратури от състава на зенитното въоръжение и радиолокационните станции;
- извършва регламентни работи, техническо обслужване и контрол на техническото състояние на изделията;
- категоризира изделията в зависимост от техническото им състояние и да дава комплексна оценка за годността им за експлоатация;
- обяснява предназначението, устройството, действието и мероприятията по привеждане в работно състояние (режим на бойно използване) на зенитното въоръжение и радиолокационните станции;
- извършва дейности по ремонта, свързани с обема, последователността, периодичността и необходимото време на изделията от зенитното въоръжение и радиолокационните станции;
- правилата и мерките за безопасност при съхранение и боравене със зенитното въоръжение и радиолокационните станции;
- ръководи дейността на разчетите (групите) при извършване на регламентни работи, техническо обслужване и контрол на техническото състояние на зенитното въоръжение и радиолокационните станции.

3.4.6. След завършване на обучението по специалност "Експлоатация и ремонт на авиационна и навигационна техника (АНТ)" обучаваният трябва да умее да:

- интерпретира основни принципи, използвани в авиацията;

- познава видовете основни характеристики и приложението на летателните апарати (ЛА) и средствата за навигация във ВВС;
- обяснява предназначението, състава и принципа на действие на основни системи и устройства на ЛА и средствата за навигация във ВВС;
- разчита техническа документация;
- познава и прилага основни методи и средства за диагностика и регулиране на параметрите на авиационна и навигационна техника;
- има умения за производство, монтаж и демонтаж на елементи, блокове и възли от авиационна и навигационна техника;
- познава и прилага регламенти и технологии за техническо обслужване и ремонт на авиационна и навигационна техника;
- познава възможностите за професионална реализация и за повишаване на квалификацията на техника;
- познава рисковете за здравето и околната среда при упражняване на професията и прилага мерки за ограничаването им;
- познава основната нормативна уредба и организацията на въздушния транспорт в страната и в НАТО;
- съставя и/или попълва административни документи по подготовката и експлоатацията на авиационната и навигационната техника.

3.4.7. След завършване на обучението по специалност "Експлоатация и ремонт на корабна техника" обучаваният трябва да умее да:

- обяснява предназначението, устройството и действието на системите, агрегатите, възлите и елементите на видовете корабна техника;
- оценява общото техническо състояние на видовете корабна техника, работното, специалното или допълнителното оборудване чрез външен технически преглед;
- диагностицира работоспособността на видовете корабна техника: навигационно оборудване, корабни електронни средства, двигатели и морски оръжия и техните системи, с помощта на специализирани инструменти, уреди и апарати;
- извършва демонтаж, монтаж и дефектация на видовете корабна техника в съответствие с корабната си специализация с работно, специално или допълнително оборудване и специализирани инструменти и приспособления;
- локализира повреди, отстранява, ремонтира или заменя дефектирани устройства и възли на видовете корабна техника;

- извършва проверка и регулировка на параметрите на корабните системи и оборудване по своята корабна специализация;
- изброява последователността на операциите при подготовка за кратковременно и дълговременно съхранение (консервация) и извеждане на корабната техника;
- обяснява съдържанието и реда за експлоатация, диагностика и поддръжка на действащите средства и системи на корабна техника, на работното, специалното или допълнителното им оборудване.

3.4.8. След завършване на обучението по специалност "Взривни технологии и неутрализиране на невзривени бойни припаси" обучаваният трябва да умее да:

- различава взривните материали по външни признаци, състав и свойства;
- обяснява предназначението, устройството и действието на невзривени боеприпаси и съставните им части по схеми, макети и по натурни обекти;
- оценява техническото състояние на невзривени боеприпаси и съставните им части чрез външен технически оглед;
- извлича невзривени боеприпаси в различни условия, от разнообразни инфраструктурни обекти и урбанизирана среда;
- обяснява реда и последователността за попълване на донесения и обмен на информацията на различни нива относно процесите на разузнаването, обезвреждането или унищожаването на невзривени бойни припаси и импровизирани взривни устройства;
- извършва демонтаж, монтаж и дефектация на възли и части от специалното оборудване и екипировка с помощта на стандарти и специализирани инструменти и приспособления;
- ремонтира, възстановява и подменя повредени части или възли от роботизирана система, специално оборудване и екипировка;
- извършва проверка и регулировка на параметрите (калибровка) на системите за откриване на невзривени боеприпаси или на роботизирана система и свързаната с нея екипировка;
- изброява последователността на операциите при подготовка за работа на роботизирана система и свързаната с нея екипировка, на специално оборудване или защитна система;
- обяснява съдържанието, реда и организацията за извършване на процедурите по обезвреждане и унищожаване на невзривени бойни припаси и импровизирани взривни устройства.

4. Резултати от ученето

Компетентности Резултати от ученето

Обучаваният трябва да:

Общи за професията

1. Способност да прилага правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазва околната среда при изпълнение на служебните си задължения.

1.1. Обяснява правилата и формите за реализиране на здравословни и безопасни условия на труд, както и тези за пожарна и аварийна безопасност и за борба с пожарите.

1.2. Изброява мерките за безопасност при боравене с оръжие, техника и боеприпаси.

1.3. Обяснява вредното въздействие на експлоатационни материали, газове и газови смеси, механични и химични отпадъци.

1.4. Описва начините за транспорт, съхранение и безопасна работа с конструкционно-ремонтни, експлоатационни или взривни материали.

1.5. Изброява правилата за безопасна работа с инструменти, приспособления, апаратура, агрегати, съоръжения и машини.

1.6. Демонстрира безопасна манипулация с инструменти, машини и съоръжения.

1.7. Обезопасява работните места и площадки при необходимост.

1.8. Разпознава опасните ситуации, които могат да възникнат при експлоатацията и ремонта на въоръжението и техниката.

1.9. Демонстрира правилно използване по предназначение на противопожарните и защитните средства, личните предпазни средства и специалната работна екипировка.

1.10. Борави с отпадните продукти съгласно изискванията за опазване на околната среда.

1.11. Описва правилата за превоз на хора и транспортиране на въоръжение, техника и материални ресурси и опасни товари.

2. Способен е да изготвя и използва техническа и експлоатационна

документация, топографски работни карти, използва нормативни документи и

стандартни.

2.1. Спазва правилата за защита на информацията в съответствие с изискванията.

2.2. Разчита чертежи, схеми и друга специфична техническа документация.

2.3. Намира информация в стандарти, справочна и каталожна литература, в интернет както на български, така и на чужд език.

2.4. Демонстрира познаване на нормативната уредба в Българската армия - Закон за отбраната и Въоръжените сили на Република България,

Правилник за прилагане на ЗОВС, Устав на Въръжените сили, Закон за защита на класифицираната информация, наставления, инструкции и др.

2.5. Разчита топографски карти по характеристиките на местността и тактическата обстановка.

2.6. Нанася тактико-техническата обстановка на работна карта със съответната ориентировка и използване на прибори - компас, бусоля и др.

2.7. Изготвя и попълва скици, схеми, чертежи и друга специфична техническа и експлоатационна документация.

2.8. Създава текст, таблици и диаграми с помощта на компютър.

2.9. Използва електронна поща.

3. Лидерска компетентност - упражнява

дисциплинарна власт и организира ежедневната дейност на подразделението.

3.1. Отдава ясни и смислени команди и заповеди.

3.2. Разпределя конкретните задачи между подчинените си.

3.3. Контролира изпълнението на поставените задачи.

3.4. Оценява качеството на извършената работа в съответствие с нормативните изисквания.

3.5. Осигурява необходимите материали, приспособления, съоръжения и инструменти.

3.6. Отчита извършената дейност и изразходваните материали.

3.7. Налага дисциплинарни наказания и поощрения в съответствие с уставните си правомощия.

3.8. Прави предложения за поощрения, санкции и повишаване квалификацията на подчинените си.

4. Способност да организира и контролира движението на материални средства.

4.1. Описва системите за организация на материално-техническото снабдяване и военните превози, за експлоатацията, ремонта и евакуацията на техниката, въоръжението и специалната екипировка.

4.2. Описва видовете, предназначението и оборудването на стационарните и подвижните средства за техническо обслужване, ремонт и евакуация в зависимост от специалността си.

4.3. Демонстрира използване на специализиран софтуер за наличните материални средства и тяхното движение.

5. Педагогическа компетентност за организиране и провеждане на учебни занятия и тренировки с подчинените си войници (матроси).

5.1. Извършва лична, теоретична, практическа и методическа подготовка за провеждане на занятия чрез събиране на информация, материали, технически средства и др.

5.2. Разработва план за провеждане на занятия в

писмен вид - подробно и в съответствие с методическите изисквания.

5.3. Изброява основните документи, свързани с осъществяване на обучението - учебен план, учебна програма, разписание, график.

5.4. Изброява правилата за безопасност при провеждане на различни видове обучения - полигонни, с оръжие, за физическа подготовка и др.

5.5. Извършва лична, теоретична, практическа и методическа подготовка за провеждане на занятия чрез събиране на информация, материали, технически средства и др.

5.6. Разработва план за провеждане на занятия в писмен вид - подробно и в съответствие с методическите изисквания.

5.7. Провежда инструктаж за спазване на мерките за безопасност под форма на беседа, писмен изпит или документиран допуск.

5.8. Изготвя протокол по образец за проведен инструктаж.

5.9. Прави заявка за използване на въоръжение, техника и материални средства в писмен вид.

5.10. Проверява изправността на техническите средства и съоръжения, използвани в обучението, според вида на провежданото занятие.

5.11. Провежда занятия и тренировки в рамките на единичната (или груповата) подготовка на подразделението като ръководител на учебен център при спазване на методическите правила.

5.12. Демонстрира образцово изпълнение на учебните задачи (личен показ) при тренингите по общовойскава и специалната техническа подготовка в качеството си на инструктор.

5.13. Контролира действията на обучаващите се чрез забележки, поощрения и корекции.

5.14. Прави разбор на учебно занятие чрез анализ на действията и участието на всеки обучаем.

5.15. Контролира обслужването на въоръжението и техниката след провеждане на занятието в съответствие с критериите за готовност, съхранение и безопасност.

5.16. Демонстрира умение за работа с различни технически средства (мултимедия, компютър и др.) при теоретичното обучение.

5.17. Прави писмен доклад (отчет) за проведеното обучение и изразходваните материални средства, постижения на войниците и др.

Специфични компетентности за специалност 8630301 "Експлоатация и ремонт на

автомобилна и бронетанкова техника"

6. Техническа компетентност за експлоатация на авто-бронетанковата

техника (АБТТ).

6.1. Разпознава автомобилната и бронетанковата техника по видове, марки и предназначение.

6.2. Разчита кинематични схеми и конструктивни чертежи на машини и механизми и схеми на електроуредбата от АБТТ.

6.3. Описва основните видове двигатели с вътрешно горене (ДВГ), според принципа на работата им и конструктивните особености.

6.4. Обяснява предназначението, устройството и действието на системите, агрегатите, възлите и елементите на авто-бронетанковата техника (АБТТ) по схеми и по натурни обекти.

6.5. Оценява общото техническо състояние на автомобила, танка или бронетранспортъора чрез външен технически преглед.

6.6. Обяснява реда и организацията на ежедневните и периодичните технически обслужвания на АБТТ.

6.7. Дефинира основни видове техническо обслужване и техните цели и задачи.

6.8. Работи уверено с инструменти, уреди, апарати и стендове от стационарната работилница и оборудването на подвижните средства за техническо обслужване (МТО - АТ; МТО - БТ).

6.9. Изброява етапите за въвеждане в експлоатация и разработване на нови машини.

6.10. Разпознава, ефективно използва и съхранява горивно-смазочните материали (ГСМ).

6.11. Изброява последователността на операциите при подготовка за кратковременно и дълговременно съхранение (консервация) и извеждане от него на машините от АБТТ.

6.12. Изброява правилата за безопасно управление на МПС и движение на машините по пътищата и извън тях.

6.13. Обяснява поведението на участниците при пътнотранспортно произшествие.

6.14. Попълва техническата документация за отчитане на изминал пробег, моторесурси и работата на агрегати.

7. Способност за организиране и контролиране на дейностите по демонтаж, монтаж и диагностика на детайли, възли и агрегати от механизмите

и системите на машините от АБТТ.

7.1. Спазва точно технологичната последователност при демонтажа и монтажа на основните механизми, системи и агрегати на автомобилите и бронираните машини.

7.2. Подбира правилно инструменти,

приспособления, уреди, апарати и стендове за монтаж и демонтаж на възли и агрегати от авто-бронетанковата техника.

7.3. Извършва дефектация на демонтираните детайли, възли и агрегати.

7.4. Назовава признаците за дефекти в работата на механизмите и системите на автомобилите и бронираните машини.

7.5. Диагностицира двигателя и неговите системи, трансмисионните агрегати, окачването и ходовата част на машината с помощта на специализирани инструменти, уреди и апарати.

8. Компетентност за организиране и контролиране на ремонта на

автомобилите и бронираните машини, регулировката и центровката на техните системи и агрегати.

8.1. Назовава принципите и задачите на видовете ремонт.

8.2. Изброява стъпките за подготовка на машината и изпращането за ремонт, както и получаването на същата след ремонта.

8.3. Оценява техническото състояние на агрегатите, възлите и детайлите чрез визуален оглед и с използването на специализирани инструменти, стендове и апаратура.

8.4. Ремонтира чрез възстановяване или подмяна на повредени части, възли и агрегати от АБТТ.

8.5. Извършва регулировка на параметрите на системите, обслужващи двигателя, трансмисията, спирачната уредба, уредбите за управление и ходовата част на АБТТ.

8.6. Спазва технологичната последователност за извършване на текущи ремонти.

8.7. Използва инструменти, приспособления и уреди от стационарната работилница и оборудването на подвижните средства за ремонт (МРС - БТ; МРМ; МРЕ - БТ).

8.8. Назовава основни конструкционни материали - приложение, маркировка и обработване.

8.9. Регулира работата на механизмите и системите на автомобилите и бронираните машини.

9. Способност да организира евакуацията на автомобилите и бронираните машини.

9.1. Дефинира основни понятия (принципи и задачи на евакуацията).

9.2. Определя местонахождението и техническото състояние на машините за евакуация.

9.3. Подготвя машината за евакуация (транспортиране или буксиране), като използва шатните инструменти, приспособления, такелажни и крепежни средства на автомобилния/танковия влекач.

9.4. Изброява ефективни начини за евакуиране.

9.5. Спазва правилата за техника на безопасност и охрана на труда, противопожарна и аварийна безопасност и опазване на околната среда при евакуиране на машините.

Специфични компетентности за специалност 8630302 "Експлоатация и ремонт на инженерна, химическа и специална техника":

10. Техническа компетентност за експлоатацията, техническото обслужване и съхранението на инженерна, химическа

10.1. Разпознава инженерната, химическата и специалната техника (ИХСТ) по видове, марки и предназначение.

и специална техника (ИХСТ).

10.2. Разчита кинематични схеми и конструктивни чертежи на машини и механизми и схеми на електроуредбата от ИХСТ.

10.3. Описва основните видове двигатели с вътрешно горене (ДВГ) според принципа на работата им и конструктивните особености.

10.4. Обяснява предназначението, устройството и действието на системите, агрегатите, възлите и елементите на ИХСТ по схеми и по натурни обекти.

10.5. Оценява общото техническо състояние на базовата машина и работното оборудване на ИХСТ чрез външен технически преглед.

10.6. Обяснява реда и организацията на ежедневните и периодичните технически обслужвания на ИХСТ.

10.7. Дефинира основни видове техническо обслужване и техните цели и задачи.

10.8. Работи уверено с инструменти, уреди, апарати и стендове от стационарната работилница и оборудването на подвижните средства за техническо обслужване (МТО - АТ; МТО - ИТ).

10.9. Изброява етапите за въвеждане в експлоатация и разработване на нови машини.

10.10. Разпознава, ефективно използва и съхранява горивно-смазочните материали (ГСМ).

10.11. Изброява последователността на операциите при подготовка за кратковременно и дълговременно съхранение (консервация) и извеждане от него на ИХСТ.

10.12. Попълва техническата документация за отчитане на изминал пробег, моторресурси и работата на работното и/или допълнителното оборудване.

11. Способност да организира и контролира дейностите по последователност при демонтажа и монтажа на демонтаж, монтаж и диагностика на основните механизми, системи и агрегати на

детайли, възли и агрегати от базовите машини, работното и/или механизмите и системите на допълнителното оборудване. базовите машини, работното и/или допълнителното оборудване на

11.2. Подбира правилно инструменти, приспособления, уреди, апарати и стендове за монтаж и демонтаж на възли и агрегати от ИХСТ.

11.3. Извършва дефектация на демонтираните детайли, възли и агрегати.

11.4. Назовава признаците за дефекти в работата на механизмите и системите на базовите машини, работното и/или допълнителното оборудване.

11.5. Диагностицира двигателя и неговите системи, трансмисионните агрегати, окачването, ходовата част на базовата машина, на системите и агрегатите на работното и/или допълнителното оборудване с помощта на специализирани инструменти, уреди и апарати.

12. Способност да организира и контролира ремонта на базовите машини, работното и/или допълнителното оборудване на ИХСТ, машината, работното и/или допълнителното оборудване и изпращането им за ремонт, както и техните системи и агрегати.

12.1. Назовава принципите и задачите на видовете ремонт.

12.2. Изброява стъпките за подготовка на машината, работното и/или допълнителното оборудване и изпращането им за ремонт, както и получаването на същите след ремонта.

12.3. Оценява техническото състояние на агрегати, възли и детайли от базовата машина, работното и/или допълнителното оборудване чрез визуален оглед и с използването на специализирани инструменти, стендове и апаратура.

12.4. Ремонтира чрез възстановяване или подмяне на повредени части възли и агрегати от ИХСТ.

12.5. Извършва регулировка на параметрите на системите, обслужващи двигателя, трансмисията, спирачната уредба, уредбите за управление и ходовата част на базовите машини, както и на системите, обслужващи работното и/или допълнителното оборудване.

12.6. Спазва технологичната последователност за извършване на текущи ремонти.

12.7. Използва инструменти, приспособления и уреди от стационарната работилница и оборудването на подвижните средства за ремонт (МРС - БТ; МРМ; МРЕ - БТ; МРС - ИТ).

12.8. Назовава основни конструкционни материали - приложение, маркировка и обработване.

12.9. Регулира работата на механизмите и системите на базовите машини, работното и/или допълнителното оборудване на ИХСТ.

13. Организира, ръководи и контролира евакуацията на инженерна, химическа и специална техника.

13.1. Дефинира основни понятия (принципи и задачи на евакуацията).

13.2. Определя местонахождението и техническото състояние на машините за евакуация.

13.3. Подготвя машината за евакуация (транспортиране или буксиране), като използва щатните инструменти, приспособления, такелажни и крепежни средства на автомобилния/танковия влекач.

13.4. Описва ефективни начини за евакуиране.

13.5. Спазва правилата за техника на безопасност и охрана на труда, противопожарна и аварийна безопасност и опазване на околната среда при евакуиране на машините.

Специфични компетентности за специалност 8630303 "Експлоатация и ремонт на радиотехническа, информационна и компютърна техника"

14. Способност да експлоатира основните видове телекомуникационни системи, мрежи и комуникационни терминали.

14.1. Описва основните понятия в електротехниката, електрониката, конструкцията и действието на видовете токозахранващи устройства.

14.2. Извършва измервания на основните електрически величини, като използва разнообразните видове измервателни уреди.

14.3. Обяснява структурата и елементите на видовете телекомуникационни мрежи.

14.4. Обяснява предназначението, принципа на работа и схематичното устройство на комуникационните терминали за обмен на разговорна информация, за обмен на документална информация и данни.

14.5. Извършва практическа работа с комуникационните терминали за обмен на разговорна информация и терминали за обмен на данни.

15. Компетентност за организиране на практическата работа с радио-, радиорелейна, тропосферна и сателитна техника и системи.

15.1. Обяснява принципите за изграждане на радио-, радиорелейна, тропосферна и сателитна техника и системи.

15.2. Извършва сравнителен анализ на УКВ и КВ радиостанции с малка и средна мощност, радиорелейни и тропосферни станции.

15.3. Развързва за извършване на практическа работа на КВ и УКВ радиостанции с малка и средна мощност, радиорелейни и сателитни станции.

16. Способност за изграждане и

16.1. Описва принципите за изграждане на

експлоатиране на кабелни линии, проводни и оптични кабелни линии, техника

и системи.

16.2. Обяснява предназначението, устройството и основните характеристики на леките и тежките военно-полеви кабели, разпределителните полеви кабели и кабелите, експлоатирани в стационарните КИС.

16.3. Изброява правилата за построяване на полеви кабелни линии.

16.4. Демонстрира практически умения по изграждане на леки и тежки полеви кабелни линии.

17. Експлоатира мулти-плексна, комутационна техника и системи, 17.1. Обяснява принципите за изграждане на комутационни системи.

изгражда и уплътнява телефонни линии и канали. 17.2. Описва предназначението, основните технически характеристики, бойното използване и структурните схеми на военните аналогови и цифрови комуникационни системи.

17.3. Демонстрира практическа работа по изграждане и уплътняване на телефонни канали и цифрови трактове.

17.4. Извършва сравнителен анализ на военните аналогови и цифрови комутационни и комуникационни системи.

17.5. Демонстрира практическа работа с аналогови и цифрови комутационни и комуникационни системи.

18. Организира комуникационно-информационната поддръжка на системата за командване и управление в тактическите подразделения. 18.1. Обяснява способите за организиране на родовете и видовете комуникации и устройването на комуникационно-информационните системи в подразделенията.

18.2. Описва процедурите за техническото устройване на комуникационно-информационните възли.

18.3. Изброява принципите и методите за криптографска защита на информацията в комуникационно-информационните системи.

18.4. Изпълнява практически задачи по изграждането на аналогови, дискретни канали и цифрови трактове, развърщане и работа с командно-щабни машини, комплексни комуникационни апаратни и друга комуникационна техника.

19. Диагностицира техническото състояние на комуникационно-информационните средства. 19.1. Демонстрира измерване на кабелни вериги, съпротивления на заземяване, измервания на аналогови дискретни канали.

19.2. Описва организацията на техническото

обслужване и ремонта на комуникационните и информационните средства.

19.3. Открива, отстранява и диагностицира проблеми и дефекти в периферните устройства на компютърната и комуникационната техника.

Специфични компетентности за специалност 8630304 "Експлоатация и ремонт на артилерийска и оптична техника. Работа с бойни припаси"

20. Организира, ръководи и

контролира експлоатацията, 20.1. Описва предназначението, устройството и техническото обслужване и действието на основните детайли, възли и агрегати на съхранението на стрелковото артилерийските и стрелковите системи. оръжие и

артилерийската материална част (АМЧ). 20.2. Дефинира основни понятия - принципи, задачи и видове техническо обслужване и ремонт на въоръжението, оптиката и АМЧ.

20.3. Извършва дефектация (в сглобен и разглобен вид), техническо обслужване и ремонт, спазвайки изискванията на техническата документация и технологичната последователност на операциите при демонтажа и монтажа на основните детайли, механизми, системи и агрегати на въоръжението.

20.4. Подбира правилно необходимите за работа инструменти, приспособления (от индивидуалните и груповите комплекти запасни инструменти и принадлежности), уреди, апарати и стендове от стационарната работилница и от оборудването на подвижните средства за ремонт.

20.5. Възстановява детайли и регулира работата на механизмите и агрегатите в стрелковите и артилерийските системи.

20.6. Изброява стъпките за подготовка на въоръжението, изпращането и получаването му от ремонт.

20.7. Прави заявка за необходимите резервни части.

20.8. Назовава основни конструкционни материали - приложение, маркировка и подходящите методи за обработването им.

20.9. Спазва последователността на операциите при привеждане на въоръжението към нормален бой.

20.10. Изброява изискванията за подготовка и съхраняване на въоръжението.

20.11. Контролира състоянието на стрелковите и артилерийските системи по време на съхранението им.

20.12. Попълва документацията за отчета на въоръжението.

20.13. Демонстрира познаването и правилното използване на личните предпазни средства при извършване на техническото обслужване и ремонта.

20.14. Спазва правилата за техника на безопасност,

хигиена и охрана на труда, противопожарна и аварийна безопасност и опазване на околната среда при извършване на техническо обслужване и ремонт.

21. Организира, ръководи и

контролира експлоатацията, 21.1. Обяснява свойствата на различните оптически техническото обслужване и елементи, влизащи в състава на оптическите и съхранението на оптическите електроннооптическите прибори. прибори.

21.2. Описва детайлното устройство на различните видове оптически, електроннооптически и лазерни прибори.

21.3. Разчита схеми на оптически, електроннооптически и лазерни прибори.

21.4. Организира правилната експлоатация на оптическите, електроннооптическите и лазерните прибори.

21.5. Дефинира основните неизправности, възникващи при работа с оптическите прибори.

21.6. Контролира спазването на изискванията, предявявани при организиране на съхранението и техническото обслужване на оптическите, електроннооптическите и лазерните прибори.

21.7. Определя техническото състояние на оптическите прибори, категорията и вида на необходимия ремонт.

21.8. Обяснява предназначението и реда за работа с контролно-юстировъчната апаратура за оптически прибори.

21.9. Правилно използва инструментите, приспособленията, уредите и диагностичната апаратура от стационарната работилница и оборудването на подвижните средства за ремонт.

21.10. Попълва документите за отчет, извършен ремонт и техническо обслужване на оптическите прибори.

22. Организира, ръководи и

контролира служебното 22.1. Назовава свойствата и предназначението на манипулиране, техническото взривните вещества и пиротехническите състави, с които обслужване и съхранението са снабдени бойните припаси и техните елементи. на бойните припаси.

22.2. Обяснява предназначението, конструкцията и действието на стрелковите и артилерийските бойни припаси и взривателите за тях.

22.3. Дефинира изискванията за клеймене, боядисване, поставяне на индекси и маркировка на бойните припаси.

22.4. Спазва установения ред по привеждането на бойните припаси в окончателно снабден вид, товаренето, укрепването и транспортирането им с различни видове транспорт.

22.5. Изброява изискванията, предявявани към

хранилищата и складовите райони за бойни припаси, и правилата за пожарна безопасност при съхранение и експлоатация на бойни припаси.

22.6. Изброява правилата за проветряване на хранилищата, поддръждането на бойните припаси в тях съобразно техните особености и регламентиращите документи.

22.7. Организира оборудването на районите и площадките за съхранение на бойните припаси в полеви условия.

22.8. Попълва документите за отчета на боеприпасите.

22.9. Изрежда правилата за техника на безопасност, охрана на труда и опазване на околната среда при експлоатация, съхранение и унищожаване на бойните припаси.

Специфични компетентности за специалност 8630305 "Експлоатация и ремонт на зенитно въоръжение и радиолокационни станции"

23. Организира, ръководи, контролира експлоатацията, техническото обслужване, ремонта и съхранението на зенитно въоръжение и радиолокационни станции.

23.1. Да познава устройството на техниката, въоръжението и техническото имущество, техническите изисквания за същите, ремонтните и обслужващите средства, техните възможности, реда и правилата за използването им и обслужването.

23.2. Оценява общото техническо състояние на зенитно въоръжение и радиолокационните станции.

23.3. Обяснява предназначението, състава и принципа на действие на различните видове зенитно въоръжение и радиолокационните станции.

23.4. Демонстрира увереност при работа с въоръжението и техниката.

23.5. Да може да ползва чертежите, ръководствата по войскови ремонт, каталозите и друга техническа литература, регламентираща извършваните от него обслужващи и ремонтни работи.

23.6. Да може да предлага методи и средства за обслужване и ремонт, които биха довели до повишаване производителността на труда и подобряване качеството на ремонтите.

23.7. Да контролира и ръководи работата на подчинените, да предава опита и знанията си на по-младите и по-неопитните от него.

23.8. Да оказва технически контрол за осигуряване на високо качество на ремонт на отремонтираната техника, въоръжение и имущество чрез непосредствена проверка на качеството на ремонта.

23.9. Да знае и строго да спазва правилата за безопасност и да изисква това от подчинените си.

23.10. Показва способност за работа с технически

ръководства и документация, касаещи използването на техническите средства и системи в подразделението.

24. Организира и ръководи 24.1. Организира и контролира правилното съхранение на материалните съставяне, воденето и пазенето на отчетните средства и отчетните документи. документи.

24.2. Да знае реда за документирането на движението, изменяне на качествено/техническото състояние и особеностите в отчитането на видовете материални средства, за които отговаря.

24.3. Да организира получаването, завеждането, правилното съхранение и раздаване както на бланките по строгата отчетност, така и на останалите регистрационни и отчетни документи.

24.4. Да знае как се оформят пътнопревозни и първични отчетни документи.

Специфични компетентности за специалност 8630306 "Експлоатация и ремонт на авиационна и навигационна техника"

25. Извършва техническа диагностика на състоянието на конструкцията на ЛА, техните двигатели, механични системи, 25.1. Дефинира и класифицира двигателите, механичните системи и конструктивните части на летателни апарати (ЛА).

въоръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация. 25.2. Обяснява предназначението, състава и принципа на действие на силовото оборудване на ЛА, техните двигатели, механични системи, въоръжението, автоматизирани и електро-приборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация.

25.3. Изобразява и/или обяснява функционални и принципни схеми на устройствата от ЛА, техните двигатели, механични системи, въоръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация.

25.4. Изброява и дефинира основни, подлежащи на контрол, експлоатационно-технически параметри на устройствата ЛА, техните двигатели, механични системи, въоръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация.

25.5. Познава методики за проверка на параметрите на устройства ЛА, техните двигатели, механични системи, въоръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация и подбира документацията, свързана с тях.

25.6. Подбира правилно техническото оборудване за проверка - системи, устройства и установки, стендове

за проверка, измервателни уреди, съединители, инструменти и приспособления.

25.7. Обяснява точно зададените схеми и условия за проверка.

25.8. Измерва прецизно технически параметри, спазвайки инструкциите и технологичната документация.

25.9. Документира и обработва резултатите от проверката, попълва и/или съставя протокол.

25.10. Оценява резултатите от проверката и диагностицира състоянието на ЛА, техните двигатели, механични системи, въоръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация, като своевременно докладва на по-старшите по звание и длъжност военнослужещи.

26. Извършва техническо обслужване на конструкцията на летателни апарати, техните двигатели и механични системи, въоръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация.

26.1. Дефинира и обяснява основни понятия, свързани с осигуряването на техническа надеждност при експлоатация на ЛА и системите за навигация.

26.2. Изброява видовете, формите и методите за техническо обслужване на въздухоплавателни средства и системите за навигация, като описва съдържанието им.

26.3. Посочва и подбира правилно документите, регламентиращи техническото обслужване на въздухоплавателни средства.

26.4. Подбира правилно техническото оборудване за обслужване на конструкцията на ЛА, техните двигатели, механични системи, въоръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация.

26.5. Участва ефективно в работен екип, изпълнява поставените му задачи, комуникира оперативно и следи за действията на другите техници и механици от състава на ескадрилата.

26.6. Описва видовете операции, включени в линейно техническо обслужване на ЛА, техните двигатели, механични системи, въоръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация.

26.7. Извършва линейно техническо обслужване на ЛА, техните двигатели, механични системи, въоръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация - предполетна подготовка, подготовка за повторен полет и следполетна

подготовка - външен оглед и проверка на работоспособността по вградените в устройствата индикатори, при стриктно спазване на инструкциите.

26.8. Извършва базово техническо обслужване на летателни апарати - регламентни прегледи на летателните апарати, включващи разглобяване, смазване, измиване, почистване, смяна на масла, източване, зареждане на пневматични и хидравлични системи.

26.9. Извършва целеви проверки.

26.10. Извършва техническо обслужване при съхранение.

26.11. Извършва изпитания на силовото и механичното оборудване на летателни апарати по зададена методика.

26.12. Удостоверява техническото обслужване чрез документиране на извършеното обслужване и гарантиране на съответствие с техническите изисквания.

27. Ремонтира конструкцията на летателни апарати, техните двигатели, механични системи, експлоатация на летателните апарати (ЛА).

27.1. Дефинира и обяснява основни понятия, свързани с осигуряването на техническа надеждност при вюръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, ремонт на ЛА.

27.2. Изброява видовете, методите и организацията за ремонт на ЛА.

27.3. Изброява и описва съдържанието на операциите при ремонт на ЛА, техните двигатели, механични системи, вюръжението, автоматизирани и електроприборни авиационни системи, радиотехническите средства и системите за навигация.

радиотехническите средства и системите за навигация.

27.4. Посочва и подбира правилно документите, регламентиращи ремонта на летателните апарати и системите за навигация.

27.5. Подбира правилно техническото оборудване за ремонт.

27.6. Координира дейността си с другите техници и механици при групова работа.

27.7. Извършва техническа диагностика на демонтирани от летателните апарати части и агрегати, включваща микрометрични измервания, цветна и ултразвукова дефектация.

27.8. Открива повреди.

27.9. Заявява необходимите резервни части и материали.

27.10. Заменя повредените детайли с изправни.

27.11. Извършва термична обработка на метали и сплави, на композитни материали.

27.12. Извършва регулировка и проверка на

техническите параметри.

27.13. Извършва възстановителни дейности след ремонт - почистване, смазване, промиване, поставяне на защитни приспособления и покрития, маркиране, нитоване и др.

27.14. Документира извършения ремонт.

28. Сглобява конструкцията на летателни апарати и системите за навигация.

28.1. Описва основните дейности при сглобяване на летателни апарати и системите за навигация.

28.2. Дефинира и класифицира типовете летателни апарати и системи за навигация.

28.3. Обяснява етапите и организацията на сглобяване на летателните апарати и системите за навигация.

28.4. Намира и съхранява каталожна информация за конструктивните компоненти.

28.5. Дефинира основни технически параметри на конструктивните компоненти и обяснява методите и средствата за измерването им.

28.6. Изброява видовете и подбира правилно документацията, необходима при сглобяване на летателни апарати и системите за навигация - схеми, чертежи и инструкции.

28.7. Подбира правилно техническото оборудване за сглобяване на летателните апарати - стапелно оборудване, инструменти, материали, помощни средства.

28.8. Оценява годността на използваните в производството елементи.

28.9. Описва методите и правилата за извършване на сглобяването.

28.10. Извършва сглобяване на летателни апарати - качествено, в правилната последователност, в пълно съответствие с монтажните схеми и инструкции.

28.11. Нитова части от обшивката на летателните апарати.

28.12. Нанася различни покрития - лакови, със защитни бои и пасти.

28.13. Съединява и укрепва детайли и агрегати.

28.14. Заявява елементи, материали и оборудване за сглобяване на летателни апарати.

28.15. Почиства, измива, смазва и регулира механизми.

28.16. Извършва микрометрични измервания на хлабини, луфтове, геометрични размери.

28.17. Комуникира ефективно с колеги за обмяна на опит и идеи за оптимизиране на дейността в производственото звено.

28.18. Попълва технологични паспорти на сглобените единици.

Специфични компетентности за специалност 8630307 "Експлоатация и ремонт на корабна техника":

29. Намира и използва техническа, конструктивна и технологична документация по специалността си.

29.1. Демонстрира познаване на наредби, правилници, инструкции, каталози, скици, чертежи, схеми и др.

29.2. Разчита технически описания, технически чертежи и друга специфична документация на корабното обзавеждане.

29.3. Разпознава и описва основните видове корабна техника, устройството и действието на механизмите и системите от своето заведение.

29.4. Изброява корабните правила и правилата за безопасност за охрана на труда при корабни ремонтни работи.

29.5. Обяснява със собствени думи поведението на участниците при аварийни произшествия, борба с пожари, нахлуваща вода и напускане на кораба.

29.6. Дава примери и назовава признаците за дефекти в работата на корабните оръжия, механизми и системи.

29.7. Демонстрира увереност, когато действа самостоятелно.

30. Организира, ръководи и контролира използването, експлоатацията и съхранението на корабната техника и въоръжение.

30.1. Демонстрира познаване основните принципи за използване на морските оръжия.

30.2. Прилага в корабната практика основите на морското корабоводене и добрата морска практика.

30.3. Използва в дейността си корабните радиотехнически и комуникационни устройства.

30.4. Демонстрира познания за практическото приложение на корабната силова уредба.

30.5. Демонстрира увереност при бойното използване на оръжието и корабната техника от заведенето си.

30.6. Изпълнява функции в системата на ремонтно-възстановителната дейност във ВМС, експлоатацията и съхранението на техниката и въоръжението.

30.7. Контролира техническото състояние и параметрите на въоръжението, техниката и апаратурата.

30.8. Използва системите за организация на осигуряването с ресурси за техническото обслужване, ремонта и евакуацията на техниката и въоръжението във ВМС.

30.9. Ръководи борбата за непотопяемост на кораба в рамките на заведенето си.

31. Организира, ръководи и

31.1. Дефинира основни понятия - принципи и

контролира техническото обслужване на корабната техника и въоръжение. задачи на техническото обслужване и регламентните работи съгласно инструкциите за експлоатация.

31.2. Спазва реда за изпълнение на задачите по техническото обслужване.

31.3. Спазва изискванията на техническата документация.

31.4. Попълва техническата документация за извършените дейности.

31.5. Използва инструменти, уреди, апарати и стендове от корабното оборудване и бреговата стационарна работилница и оборудването на подвижните средства за техническо обслужване.

31.6. Разпознава, ефективно използва и съхранява гориво-смазочните материали (ГСМ).

31.7. Спазва правилата за техника на безопасност, хигиена и охрана на труда, противопожарна и аварийна безопасност и опазване на околната среда при извършване на ТО.

32. Организира, ръководи и контролира ремонта на корабната техника и въоръжение. 32.1. Дефинира основни понятия - принципи, задачи и видове ремонт.

32.2. Изброява стъпките за подготовка на корабната техника и при необходимост изпращането ѝ за ремонт, както и получаването на същата след ремонта.

32.3. Определя техническото състояние на радиоелектронните средства, агрегатите на оръжията и машините.

32.4. Прави заявка за необходимото логистично осигуряване.

32.5. Извършва демонтаж, монтаж и дефектация за възстановяване изправността на техниката и въоръжението.

32.6. Спазва технологичната последователност и технологията за извършване на ремонта.

32.7. Използва инструменти, приспособления, уреди и диагностична апаратура от корабното оборудване, бреговата стационарна работилница и оборудването на подвижните групи за ремонт.

32.8. Демонстрира познаването и правилното използване на личните предпазни средства при извършване на ремонта.

32.9. Разпознава, ефективно използва и съхранява гориво-смазочните материали (ГСМ).

32.10. Спазва правилата за техника на безопасност, хигиена и охрана на труда, противопожарна и аварийна безопасност и опазване на околната среда

при извършване на ремонта.

32.11. Попълва техническата документация за извършен ремонт.

33. Осигуряване мореходността, непотопяемостта и безопасността на

кораба.

33.1. Демонстрира познания по устройството на кораба и условията за непотопяемостта.

33.2. Описва корабните правила и организацията на корабната служба.

33.3. Изброява основните правила за безаварийна експлоатация и надеждно съхранение на техниката.

33.4. Изброява правилата и процедурите за пожарна и аварийна безопасност и борба с пожарите.

33.5. Спазва мерките за безопасност при боравене с оръжие, техника и боеприпаси.

33.6. Демонстрира начините за оказване на първа помощ.

33.7. Демонстрира използването на личните и колективните средства за ядрена, химическа и биологическа защита.

33.8. Демонстрира увереност при използване по предназначение на средствата и системите за противопожарна защита и непотопяемост на кораба.

33.9. Описва правилата за превоз на хора и транспортиране на въоръжение, техника и материални средства.

Специфични компетентности за специалност 8630308 "Взривни технологии и неутрализиране на невзривени бойни припаси"

34. Управлява действията на оператори при разузнаване на невзривени

боеприпаси и самоделни взривни устройства.

34.1. Описва организацията, задачите и важността на разузнаването за боеприпаси и обезвреждането им.

34.2. Разпознава взривните устройства от другите обекти.

34.3. Описва експлозивите, конструкцията и действието на боеприпаси и елементите им, както и опасността от тях.

34.4. Идентифицира представителен набор от бомби по тегло и вид, определяйки произхода им по страни производители.

34.5. Дефинира особеностите на конструкцията на боеприпасите и взривателите на бившия Варшавски договор в рамките на достъпната информация.

34.6. Описва точно част от непознат неексплодирал боеприпас.

34.7. Идентифицира намиращ се под земята боеприпас, като се ръководи от диаметъра на входното отворстие и/или от размера на издълбаните в съседство сродни кратери.

34.8. Управлява издирването за откриване на намиращ

се на повърхността или заровен в земята неизбухнал боеприпас.

34.9. Анализира местоположението на неизбухнал боеприпас и зоната на обсега му.

34.10. Предлага начална евакуация и предпазни мерки.

34.11. Разпознава подозрителни самоделни взривни устройства с предложение за неотложни стъпки за унищожаването им.

34.12. Изготвя доклади за неизбухнали боеприпаси и самоделни взривни устройства, спазвайки процедурите за докладване.

35. Участва в откриване и обезвреждане на конвенционални заряди и самоделни взривни устройства. 35.1. Описва категориите на инцидентите при обезвреждане на боеприпаси и самоделни взривни устройства.

35.2. Познава задачите и методите на действие на националните центрове за контрол на обезвреждането на боеприпаси.

35.3. Поддържа карта (схема) за обстановката по обезвреждане на боеприпаси.

35.4. Обяснява съдържанието на Съюзническите публикации по обезвреждането на боеприпаси (AEODPs).

35.5. Открива отверстията от попадения на бомби с визуални средства.

35.6. Назовава радиуса на поражение на бомби със стандартно тегло.

35.7. Описва армейските експлозиви и принадлежности, които ще използва в процеса на обезвреждане/унищожаване на боеприпаси или самоделни взривни устройства.

35.8. Изготвя радиография, използвайки радиографска екипировка за обезвреждане на боеприпаси.

35.9. Подготвя инструменти и екипировка за използване при обезвреждане или унищожаване на боеприпаси, техните елементи и самоделни взривни устройства.

35.10. Демонстрира обезвреждане на неизбухнал боеприпас или самоделни взривни устройства чрез детонация или изгаряне.

36. Открива, оценява и обезврежда нещатни и импровизирани взривни устройства. 36.1. Описва отговорностите и процедурите при обезвреждането на нещатни и импровизирани взривни устройства.

36.2. Познава компонентите и методите на конструиране и действие на нещатни и импровизирани взривни устройства.

36.3. Идентифицира видовете разрушителни заряди и

експлозивни, продавани в търговската мрежа.

36.4. Демонстрира способности за дистанционно управление на роботизирана система и свързаната с нея екипировка за обезвреждане на нещатни и импровизирани взривни устройства.

36.5. Демонстрира способности за обезвреждане на нещатни и импровизирани взривни устройства, използвайки специалния предпазен костюм и защитен шлем.

36.6. Извършва претърсване на превозни средства, помещения и сгради.

36.7. Описва устройството на специални апаратури за връзка при обезопасяването на импровизирани взривни устройства.

36.8. Анализира информацията, постъпила от съдебномедицинските експертизи и разузнавателните органи.

37. Поддържа в техническа 37.1. Демонстрира умение за техническо обслужване годност роботизирани системи и на специалното оборудване и екипировка с помощта екипировка за обезвреждане на стандартни и специализирани инструменти и взривни устройства.

приспособления.

37.2. Отстранява неизправности от роботизирана система, специално оборудване и екипировка.

37.3. Описва последователността за извършване на проверка и регулировка на параметрите на роботизирана система, специално оборудване и екипировка.

37.4. Изброява последователността на операциите при подготовка за работа на роботизирана система, свързаната с нея екипировка, на специално оборудване или защитна система.

5. Изисквания към материалната база

Учебноматериалната база включва учебни кабинети, работилници и зали за провеждане на практическо занятие, полигони и трябва да съответства на изискванията на действащите нормативни актове.

5.1. Учебен кабинет

В учебни кабинети се провежда обучението по теория на професията.

5.1.1. Основно оборудване и обзавеждане - учебни маси, столове, учебна дъска, шкафове, материали за онагледяване на учебния процес, аудио-визуални (мултимедийни) средства за онагледяване и демонстрация, дидактически материали, прибори и апарати.

5.1.2. Учебни помагала - демонстрационни макети, реални образци от въоръжение, техника и оборудване, схеми, табла, чертежи и други.

5.2. Учебни работилници

В учебни работилници се извършва обучението по практика.

5.2.1. Учебна работилница по специалност 8630301 Експлоатация и ремонт на автомобилна и бронетанкова техника.

Основно оборудване - шкафове или хранилища за основни и помощни материали; работни маси за извършване на операциите; разрез на образци автомобили и бронирани машини, стендове за изпитване, монтаж и демонтаж; телфери и други подедни съоръжения.

Реални образци на подвижни средства за техническо обслужване, ремонт и евакуация.

Помощно оборудване - демонстрационни макети; възли и агрегати от въоръжението и техниката; реални образци на детайли; онагледяващи табла; схеми; протоколи.

Инструменти - гаечни ключове, отвертки, чукове, клещи, крикове и други.

5.2.2. Учебна работилница по специалност 8630302 Експлоатация и ремонт на инженерна, химическа и специална техника.

Основно оборудване - специализирани кабинети и лаборатории.

Помощно оборудване - макети и схеми.

Инструменти - специализирани измервателни уреди и инструменти.

5.2.3. Учебна работилница по специалност 8630303 Експлоатация и ремонт на радиотехническа, информационна и компютърна техника.

Основно оборудване - захранващи блокове за различни видове напрежения, осцилоскопи, сигнал-генератори, волтмери, ампермери, комбинирани измервателни уреди, шкафове и хранилища, лична предпазна екипировка и специално оборудвани работни места, функционални възли, контролноизмервателна и диагностична апаратура, компютърна техника и специализиран софтуер, уреди за измерване параметрите и характеристиките на електронни компоненти и на електрически вериги и сигнали, запаметяващи и периферни устройства, компютърно и телекомуникационно оборудване.

Помощно оборудване - демонстрационни макети, онагледяващи табла и схеми, компоненти и елементи за механична и електрическа връзка, свързващи проводници, интернет достъп, непрекъсваеми токови източници (UPS), преносни среди, системни дискове и антивирусни пакети; архивиращи, тестващи и диагностични програми и др.

Инструменти - стандартни и специализирани клещи и отвертки, поялници, консумативи и материали (тинол, спирт, колофон и др.); ръчни инструменти и съоръжения за механичен и електрически монтаж.

5.2.4. Учебна работилница по специалност 8630304 Експлоатация и ремонт на артилерийска и оптическа техника. Работа с бойни припаси.

Основно оборудване - учебни маси, столове, учебна дъска, шкафове, материали за онагледяване на учебния процес, аудио-визуални (мултимедийни) средства за онагледяване и демонстрация, тестери и други технически средства.

Помощно оборудване - демонстрационни макети; възли и агрегати от въоръжението, оптическите прибори и техниката; онагледяващи табла; схеми; протоколи.

Инструменти - гаечни ключове, отвертки, чукове, клещи, крикове и индивидуални комплекти запасни инструменти и принадлежности на използваните оптически прибори, стрелкови и артилерийски системи.

5.2.5. Учебна работилница по специалност 8630305 Експлоатация и ремонт на зенитно въоръжение и радиолокационни станции.

Основно оборудване - учебни маси, материали за онагледяване на учебния процес, работни маси за извършване на операциите, електроизмервателни прибори, стендове за изпитване, монтаж и демонтаж; телфери и други подземни съоръжения.

Помощно оборудване - демонстрационни макети; възли и агрегати от въоръжението и техниката; реални възли и агрегати за отремонтване; онагледяващи табла; схеми; протоколи.

Инструменти - гаечни ключове, отвертки, чукове, клещи, крикове и други щатни инструменти на зенитно въоръжение и радиолокационни станции.

5.2.6. Учебна работилница по специалност 8630306 Експлоатация и ремонт на авиационна и навигационна техника.

Основно оборудване - хранилища за основни и помощни материали; работни маси за извършване на операциите; измервателни електронни прибори, електроизмервателни прибори, средства и инструменти за запояване и металорежещи и металообработващи машини; стендове за изпитване, монтаж и демонтаж и подземни съоръжения.

Помощно оборудване - демонстрационни макети; възли и агрегати от въоръжението и техниката; реални образци на детайли; онагледяващи табла; схеми; протоколи.

Инструменти - гаечни ключове, отвертки, чукове, клещи, крикове и други щатни инструменти от основното оборудване на авиационната и навигационната техника на въоръжение във ВС на Република България.

5.2.7. Учебна работилница по специалност 8630307 Експлоатация и ремонт на корабна техника.

Основно оборудване - хранилища за основни и помощни материали; работни маси за извършване на операциите; измервателни електронни прибори, електроизмервателни прибори, средства и инструменти за запояване и металорежещи и металообработващи машини; стендове за изпитване, монтаж и демонтаж и подежни съоръжения.

Помощно оборудване - демонстрационни макети; възли и агрегати от въоръжението и техниката; реални образци на детайли; онагледяващи табла; схеми; протоколи.

Инструменти - гаечни ключове, отвертки, чукове, клещи, крикове и други щатни инструменти от корабното оборудване.

5.2.8. Учебна работилница по специалност 8630308 Взривни технологии и неутрализиране на невзривени бойни припаси.

Основно оборудване - учебни маси, столове, учебна дъска, шкафове, материали за онагледяване на учебния процес, аудио-визуални (мултимедийни) средства за онагледяване и демонстрация, учебни боеприпаси и взриватели, измервателни прибори, тестери и други технически средства.

Помощно оборудване - демонстрационни макети; възли и агрегати от въоръжение; реални боеприпаси, взривни вещества и средства за взривяване; онагледяващи табла; схеми; протоколи.

Инструменти - специализирани инструменти, отвертки, чукове, клещи и други.

5.3. Специализирана учебна база - полигони.

Полигонът е участък от местността, включващ сгради и съоръжения, спомагащи за изпълнението на специфични учебни задачи. Полигоните се лицензират за стрелба със стрелково оръжие и леки противотанкови средства, с въоръжението на бойни машини и артилерийски системи; за кормуване с верижни и колесни машини; за парашутни скокове; за развърщане на комуникационни мрежи, системи и възли; за борба с пожари и нахлуваща вода за обучение на специалисти по родове войски и за извършване на операции по поддържане на мира.

6. Изисквания към обучаващите

Обучаващите по практическите занятия по професията "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник" - четвърта степен на професионална квалификация, са инструктори, за които се изисква стаж във въоръжените сили не по-малко от 5 години по специалността, завършен инструкторски курс и образование не по-ниско от средно.

Обучаващите по английски език и теоретичните занятия имат висше образование.

За определени учебни дисциплини и занятия могат да бъдат привлечени преподаватели от висшите военни училища, специалисти от видовете въоръжени сили или от други институции.

Проектът на ДОИ за придобиване на квалификация по професията "Сержант (Старшина за Военноморските сили) - техник" - четвърта степен на професионална квалификация, е приет от управителния съвет на НАПОО с протокол № 12 от 10.12.2009 г.